

universell*

Nasjonal konferanse om inkluderende læringsmiljø

Digitalt, 25. – 26. mai 2021

Programomtale

Velkommen til nasjonalt webinar om inkluderende læringsmiljø!

Universell arbeider på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet som en nasjonal koordinator og pådriverenhet for universell utforming, inkluderende læringsmiljø og for institusjonenes læringsmiljøutvalg i høyere utdanning. Vi har vært organisert under NTNU siden oppstarten i 2003, men har alle høyere utdanningsinstitusjoner som målgruppe. Fra 1.7. i år blir vi en del av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), men vi vil fortsette å jobbe for inkludering i høyere utdanning.

Et hovedmål for oss er å bidra til et godt læringsmiljø for alle studenter. Som en del av dette har vi et spesielt oppdrag i å sørge for universell utforming og tilrettelegging av læringsmiljøet, slik at studenter med nedsatt funksjonsevne har mulighet til å studere på like vilkår. Dette krever gode løsninger når det gjelder alle sider av studentens læringsmiljø. Universell utforming berører alt fra utforming av bygninger og uteområder til undervisning og læring, og utforming og bruk av digitale løsninger, samt hvordan man planlegger og organiserer støtte til studentene. Et inkluderende læringsmiljø krever også at det er gjennomtenkte og bærekraftige løsninger for å ivareta den enkelte når universell utforming ikke er mulig. Dette må vi gjøre i samarbeid med både departement, læresteder og offentlige instanser som må fungere for at studier skal være mulig å gjennomføre.

Vår rolle som pådriver forutsetter at vi arbeider både *for* og *med* alle utdanningsinstitusjonene for å finne gode løsninger til beste for både studenter og ansatte. Vår konferanse om inkluderende læringsmiljø er vår viktigste arena for å gi påfyll av kunnskap til institusjonene, og gi den enkelte et nettverk å støtte seg på i det daglige arbeidet. Den gir også et grunnlag for vårt arbeid.

Vi håper det faglige innholdet vil gi påfyll og inspirasjon til å fortsette å arbeide med dette viktige arbeidet.

Velkommen til webinaret!

Beste hilsen fra Universell

Plenumsforedrag

Inkluderende læringsmiljø anno 2021

Pandemi, digitalisering, lovverk og et liv på Zoom og Teams preger sektoren. Hva har skjedd med inkludering, universell utforming og læringsmiljø siden forrige konferanse i 2019? Universell gir deg et kjapt overblikk og noen refleksjoner å ta med deg inn i resten av programmet.

Kjetil Knarlag, er Universells leder. Han har mange års erfaring som rådgiver for studenter med funksjonsnedsettelse ved NTNU og har etablert og utviklet pådriverenheten fra starten i 2003. Knarlag er mye brukt foredragsholder innen temaene inkludering og universell utforming av læringsmiljø.

«Inkluderende læringsmiljø anno 2021», tirsdag 25. mai, kl. 11.40.

Tilsyn av det digitale læringsmiljø

Fra 2021 gjelder kravene til universell utforming av IKT også eksisterende IKT-løsninger. Kravene gjelder mange områder innenfor det digitale læringsmiljøet. Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) gjennomførte nylig sine første tilsyn i universitets- og høyskolesektoren, og her ble to institusjoners løsninger for gjennomføring av eksamen kartlagt og vurdert. Dette vil gi sektoren både en pekepinn for hva som ligger i et slikt tilsyn, mange spennende erfaringer og ikke minst en statusrapport for universell utforming av digital eksamen. Vi spør derfor: Hvordan gjennomføres et tilsyn av det digitale læringsmiljø? Hva menes med et risikobasert tilsyn og hvordan avgjøres hvilke områder man skal kjøre tilsyn på? Hva var resultatet av tilsynet, og hva bør sektoren lære av dette? Tilsynet for universell utforming av IKT i Digdir tar oss gjennom prosessen og deler erfaringer fra deres første tilsyn i høyere utdanning.

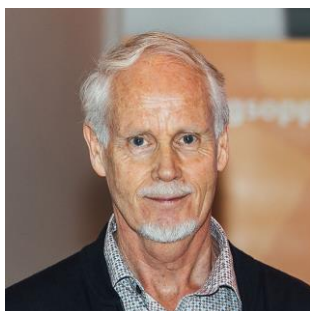

Tom Debu Nesvåg er jurist og seniorrådgiver i Tilsynet for universell utforming av IKT i Digitaliseringsdirektoratet, og leder for tilsynet som ble gjennomført våren 2021.

«Tilsyn av det digitale læringsmiljø», tirsdag 25.mai, kl. 12.00

Livet er et usikkert prosjekt

Høyere utdanning kan i seg selv være et usikkert prosjekt for mange. Noen studenter har med seg bekymringer inn i utdanningen, mens andre kan få det underveis. Stadig flere studenter rapporterer om sammensatte problemer og mye indre uro. Men hvordan går det med de mest urolige i en tid alle er bekymret; tenk om jeg blir smittet? Hvor lenge blir skolen stengt? Når får jeg treffe familie og venner igjen? Hva hvis dette er slutten på alt? I løpet av pandemien har undersøkelser vist at enda flere studenter har slitt med tunge tanker i det uforutsigbare den spesielle tilværelsen har medført. Hvordan kan vi som støtteapparat fasilitere til mestring, og gi de tro og verktøy til å ta kontroll over egne liv, uavhengig av om de lever med små eller store vansker? Vi får et innblikk i hva som styrer bekymringene våre og hvordan vi som lærested kan være en støtte for urolige studenter.

Ingvard Wilhelmsen er professor emeritus ved Universitetet i Bergen og spesialist i indremedisin og psykiatri. Han har grunnlagt og drevet den anerkjente Hyponderklinikken i Bergen i 26 år, og skrevet bøker som «Sjef i eget liv», «Livet er et usikkert prosjekt», «Kongen anbefaler» og «Det er ikke mer synd på deg enn andre».

«Livet er et usikkert prosjekt», tirsdag 25. mai, kl. 12.45.

Exploring the need for sustainable ‘whole campus’ approaches to the Inclusion of diverse learners

Many of the practices and structures that are in place in higher education with regards to the inclusion of diverse learners date back to the 70s and are now incompatible both with (i) society’s views on equity and diversity, and (ii) student demographics and the level of demand for services. The existing system of accommodations is literally breaking at the seams. A process of management of change has begun, as a result, in the post-secondary sector but the search for solutions is far from over. There is a pressing need for sustainable, campus wide, systemic models that can support the inclusion of diverse learners in ways that are equitable, student-centered, and resource effective.

This presentation will be structured in three parts. The session will highlight the ways the current accommodations approach is no longer able to meet the needs of diverse learners on our campuses. The second part of the session will examine the essential features that are required for a model for inclusion to be pertinent and sustainable in higher education. The closing section of the talk will offer insights into possible solutions for the sustainable inclusion of diverse learners in the 21st century, including examples of ways Universal Design for Learning may help address these pressing campus needs.

Frédéric Fovet is an academic, researcher, consultant and inclusion specialist from Canada with a specific interest in emotional and behavioral difficulties, critical pedagogy, and universal design for learning. Fovet has a unique portfolio with years of experience as director of the Office for Students with Disabilities at McGill University, where he was responsible for the campus-wide promotion of UDL. Since 2015, he has been working as a teacher and consultant within inclusion and UDL in upper secondary and higher education.

«Exploring the need for sustainable ‘whole campus’ approaches to the Inclusion of diverse learners», tirsdag 25. mai, kl. 15.30.

Kartlegging av studenters tilretteleggingstilbud i høyere utdanning

Informasjon og tilgang er viktige stikkord i arbeidet med inkludering. Hvordan opplever studenter og ansatte at dette fungerer i dag? Norsk studentorganisasjon (NSO) gjennomfører våren 2021 en undersøkelse blant studenter og ansatte om deres opplevelse og erfaring med informasjon og tilgang i høyere utdanning. NSO deler funn fra kartleggingen og gir oss pekepinn på hvordan vi kan forme og utvikle tjenestene i årene som kommer.

Sarah Naomi Lunner er leder i læringsmiljøpolitisk komité i Norsk Studentorganisasjon, og leder for kartleggingsprosjektet.

«Kartlegging av studenters tilretteleggingstilbud i høyere utdanning», onsdag 26. mai, kl. 10.30

Lær gjennom lyd

Kjenner du til at studenter på universiteter, høyskoler og fagskoler kan få tilgang til lydbøker? Svært mange studenter har vansker med å tilegne seg skriftlige læremidler; blinde og sterkt svaksynte er avhengig av punktskrift eller pensum på lyd for å få med seg innholdet; mens for studenter med lese- og skrivevansker, kognitive utfordringer eller konsentrasjonsvansker vil pensum på lyd være et svært nyttig verktøy for å effektivisere innlæringen. Hvordan kan Norsk lyd- og blideskriftsbibliotek (NLB) bistå med tilrettelagt studielitteratur og hvordan går man frem for å produsere nye lærebøker eller låne bøker i deres bibliotek? NLB forteller om sine tjenester og vi får hilse på de nye talesyntesene, Hulda på nynorsk og Clara på bokmål.

Jorunn Wold og **Mari Myksvoll** er henholdsvis avdelingsdirektør i formidlingsavdelingen og seniorrådgiver i Norsk lyd- og blindeskriftsbibliotek.

«Lær gjennom lyd», onsdag 26. mai, kl. 11.00

Hvor ille er det vanlig å ha det?

Hva kan studiestedene gjøre for å bedre studentenes psykiske helse? Hva kan studentene selv gjøre? De nye SHoT-tallene gir et dystert bilde av studentenes koronaliv, men hvordan har de det – egentlig? Er det normalt å ikke ha det bra, og hva må man forvente av motgang som student i dag?

Peder Kjøs er psykolog, forfatter, programleder og foredragsholder. Han har tidligere skrevet boka «Angst» og er nå aktuell med boka «Alene» som handler om ensomhet. Gjennom dokumentarserien «Jeg mot meg» ga han et møte med unge menneskers psykiske utfordringer. I denne presentasjonen får vi et innblikk i Kjøs' erfaringer i møte med studenter.

«Hvor ille er det vanlig å ha det?», onsdag 26. mai, kl. 11.45.

Parallele sesjoner, tirsdag 25. mai, kl. 14.00-15.15.

Parallell 1: Universell utforming av IKT – lærdom fra implementering

Erfaringer fra UiO

Universitetet i Oslo arbeider målrettet mot å imøtekomme lovkrav innen universell utforming av IKT; gjennomføring av uu-uka, uu-evaluering av tjenester og funn underveis, autoteksting av video og kartlegging av uu-kompetanse i organisasjonen. Vi får en innføring i hvordan universitetet har gått frem i dette arbeidet og hva de har lært om prosessen, temaet og egen organisasjon.

Ida Marie Solås er UX-designer og **Ida Meland** er prosjektleder i Gruppe for brukeropplevelse ved Universitetet i Oslo.

1.2 Automatisert teksting – Panopto som eksempel

Lowerket stiller krav om at video og lydinnhold som publiseres på sektorens nettløsninger skal være universelt utformet. Dette betyr først og fremst at video skal ha vært teksten, eller ha et godt tekstalternativ knyttet til videoen. Det kan være krevende å ivareta lovens krav med alle videoene som produseres i sektoren. Hvordan kan dette løses ved hjelp av automatisk talegjenkjenning (ASR)? NTNU har tatt i bruk Panopto som løsning, og viser i denne sesjonen frem erfaringer med dette systemet, samt hva de jobber med av alternative løsninger for Norsk ASR løsning for best mulig resultat.

Magnus Sæternes Lian og **Andreas Hansen Schille** ved Seksjon for læringsstøtte ved NTNU.

Parallell 2: Tilrettelegging i en digital studiehverdag

2.1 Digitalt standardisert søknadsskjema for tilrettelegging

Tilretteleggingstjenesten ved OsloMet har ledet et prosjekt med å utvikle en digital søknadsprosess i tilretteleggingssaker. Prosjektet springer ut av tilbakemeldinger fra studentene om at helseopplysninger beskyttes for dårlig, at henvendelser avvises uten å bli behandlet og at det er vanskelig å finne frem i systemet. Søknadsskjema skal være universelt utformet og iverksettes høsten 2021. Presentasjonen gir et innblikk i gevinster og utfordringer med en digital standardisert søknadsprosess.

Eva Ballo er seniorrådgiver i seksjon for karriere, internasjonalisering og studentliv ved OsloMet-Storbyuniversitetet.

2.2 Hjelpemiddelsentralens rolle og verktøy for studenter med lese- og skrivevansker

For mange med lese- og skrivevansker er talesyntese, opplesningsprogrammer, lydbøker, stavekontroll, dikteringsløsninger og digitale tekster nødvendig for å komme gjennom studietiden. Men hvilke program og verktøy fungerer kompensere for studenter med disse vanskene, og hvordan kan NAV Hjelpemiddelsentral være en støtte for studiestedene og studentene i denne sammenheng?

Line Bjørnerud er og **Grethe Helmersen** er begge seniorrådgivere ved NAV Hjelpemiddelsentral i Nordland.

2.3 Tilrettelegging av digital eksamen under pandemien

Det siste året fikk eksamenskontorene ved landets utdanningsinstitusjoner virkelig smake på sin endringskompetanse i en tid der både eksamensform og format måtte endres på kort tid. Med andre vurderingsformer kan det også komme nye behov for tilrettelegging. Vi spør: Hvordan opplevde et eksamenskontor gjennomføring av eksamen og tilrettelegging i en tid der eksamen ikke kunne gjennomføres fysisk på skolen? Meldte studentene fra om andre typer tilretteleggingsbehov i denne tiden og hvordan møtte lærestedet de nye behovene?

Line Gaare-Hansen arbeider med eksamenstilrettelegging ved Seksjon for Studieadministrasjon ved UiT Norges arktiske universitet.

Parallell 3: Læringsmiljøutvalg

3.1 Bruk av dialogmøter i Læringsmiljøarbeidet

LMU ved Høgskulen i Volda har jobbet systematisk ut mot avdelingene, gjennom bruk av dialogmøter. Disse møtene gir innsikt og oversikt, samtidig som en kan fange opp saker ute i institusjonen som LMU bør ta stilling til. I denne sesjonen får vi vite litt mer om hva dialogmøter er og hvordan de foregår, samt hvilke erfaringer en har gjort ved bruk av disse møtene.

Presentasjon fra Høgskulen i Volda v/ rådgiver for studenter med tilrettelegging og sekretær for LMU, **Ingunn Blindheim** og prorektor for utdanning, **Odd Helge Mjellem Tonheim**.

3.2 Kafédialog om erfaringer med digitalt LMU-arbeid i løpet av pandemien

En heldigital studiehverdag har endret både arbeidsformer og hvilke saker som er viktige for institusjonen. Samtidig har det vært helt nødvendig å opprettholde arbeidet med læringsmiljø, da nye utfordringer har dukket opp i forbindelse med stengte campuser og redusert aktivitetstilbud for studentene. Nye tall viser at ensomhet og mangel på motivasjon har vært en konsekvens av dette.

LMU-ene har hatt nok å ta tak i det siste året, men hvordan har det egentlig gått? Hva har vært utfordrende og hva har fungert bra? Hva tar vi med oss fra dette året, som vi tror vil bli viktig fremover? I denne sesjonen får vi inn erfaringer fra forskjellige utvalg, gjennom samtaler og dialog.

Parallell 4: Inkluderende undervisning

4.1 Studentaktivitet uten universell utforming er (egentlig) umulig

Vi skal ha med alle studentene. Hvordan gjør vi dette? Kan tradisjonelle oppfatninger av underviserrollen komme i veien for inkludering? Kan en egentlig snakke om reell studentaktiv læring uten å snakke om universell utforming? Vi får et innblikk i eksempler på hvordan aktiv involvering av studentene fører til, men samtidig også krever, inkludering.

Jørgen Sørli Yri er høyskolelektor ved læringsstøttesenteret på Høgskolen i Østfold. Han underviser også i spansk språk, historie og samfunn.

4.2 Inkludering i digital undervisning – hva finnes av verktøy og erfaringer?

Å gå fra fullstendig fysisk undervisning til å tilby fulldigital undervisning opplevdes som en stor overgang for mange faglærere og studenter. Hva har vi lært det siste året? Hva kan vi lære av undervisere som sverger til digital undervisning, uavhengig av nedstengte skoler? Magnus Nohr var med å lage en av Norges første MOOCs (Massive Open Online Course), der han fortsatt tilbyr digital opplæring av lærere i digital studieteknikk som kan effektivisere arbeidet. Kjennskap til og riktig bruk av digitale verktøy kan også være avgjørende for mestring og måloppnåelse for studenter med nedsatt funksjonsevne. Vi får et innblikk i hvilke muligheter som ligger i digital undervisning, og hva som er gode verktøy for å skape en inkluderende digital undervisning.

Magnus Nohr er høyskolelektor i IKT i læring ved Høgskolen i Østfold. Han har lang erfaring med å tilby IKT-kurs for lærere og er kjent for å dele tips til digitale verktøy og digital studieteknikk i sosiale medier.

Parallele sesjoner, onsdag 26. mai, kl. 09.00-10.15.

Parallell 1: Kurs i universell utforming av dokumenter

Universell holder lynkurs i hva som er viktig å tenke på når man skal lage Word-dokumenter og PowerPoint- presentasjoner som er tilgjengelige for alle. I løpet av kurset vil vi komme inn på hva man må være spesielt oppmerksomme på, og enkle grep for hva som gjør dokumenter universelt utformet.

Parallell 2: Universell utforming – planarbeid og bygg

2.1 Ny «Regjeringens handlingsplan for universell utforming» 2021-2025

Kulturdepartementet koordinerer på vegne av Regjeringen en ny nasjonal handlingsplan for universell utforming for perioden 2021-2025. Siden 2019 har det pågått en prosess med å utvikle en ny handlingsplan, som skal gjelde frem mot 2025, og denne lanseres i begynnelsen av juni. Handlingsplanen har et bredt saksfelt og nedslagsområde, også i høyere utdanning. Vi får et innblikk i prosesser og utviklingstrekk i arbeidet frem mot ny planperiode.

Olav Rand Bringa er seniorrådgiver i Kulturdepartementet.

2.2 Universell utforming av auditorier og studentaktive læringsrom

Universell utforming av bygg og uteområder er avgjørende for likestilt tilgang til høyere utdanning. Det må tas hensyn til momenter som orienterbarhet, informasjon, lyd og akustikk, kontraster, belysning, sikkerhet med mer. Universell utforming AS har ekspertkompetanse på universell utforming av bygg og vil i denne sesjonen snakke særlig om læringsarealer, slik som auditorier.

Presentasjon fra Universell utforming AS v/ Faglig leder, **Trine Presterud** og seniorrådgiver **Helle Toft**.

Parallell 3: Studentenes erfaringer

3.1 ADHD og studier

I dag oppdager mange, spesielt jenter, at de har ADHD sent i livet. Til tross for at alle er forskjellige er det mange likheter i hva som oppleves utfordrende og hva som gjør at det fungerer bra å være student med ADHD. Å spre kunnskap om ADHD var også bakgrunnen for at en gjeng med jenter startet opp plattformen «ADHD-gjengen» i 2019, som er en møteplass der personer med ADHD eller andre som vil lære kan søke kunnskap og erfaringer om diagnosen og hvordan den påvirker, både i hverdagen og i forbindelse med studier. Vi får en presentasjon om hva som skal til for at en person med ADHD skal bli best mulig mottatt og forstått i høyere utdanning, og et innblikk i hvordan studenter og ansatte kan søke inspirasjon og tips fra ADHD-jentene.

Presentasjon fra **Tonje Ormark** og **Elin Prestegård**. Begge er medlem av ADHD-jentene og har fått diagnosen i voksen alder. Tonje jobber på et læringscenter for barn og ungdom med psykisk utviklingshemming, autisme og ADHD, og har selv to barn med ADHD. Elin har to barn og utdanner seg for tiden som personlig trener og kostholdsveileder.

3.2 Tilrettelegging i høyere utdanning på godt og vondt

Ingrid har en master i spesialpedagogikk. I dag jobber hun 100 %. Det var det ingen, inkludert henne selv, som trodde da hun brukte 6 år på bachelorløpet sitt. Som student med funksjonsvariasjon opplevde hun både god og mindre god tilrettelegging. På masterløpet ble alt lettere takket være riktig tilrettelegging. Hun deler av personlige erfaringer og kommer med innspill på hvordan tilretteleggere kan bidra til at flere med funksjonsvariasjon lykkes med høyere utdanning.

Ingrid Thunem er aktiv svømmer og har flere års erfaring som student. Hun er fra Foreningen for Muskelsyke Ungdom og sitter i styret til Unge Funksjonshemmede.

Parallell 4: Støtteenheters arbeid med universell utforming

4.1 Implementering av pedagogiske verktøy for økt inkludering

Seksjon for læringsstøtte ved NTNU tilbyr råd, verktøy og tips til undervisere innen pedagogisk bruk av teknologi. Men hvilke verktøy og programmer har de i verktøykassa for å stimulere undervisere til økt inkludering? Vi får en smakebit av NTNUs erfaringer med implementering av pedagogiske verktøy som skal inkludere mangfoldet i studentmassen, med Blackboard Ally som eksempel. Ally er et verktøy som sjekker automatisk om emnemateriell er universelt utformet. Det gir veiledning til undervisere om hvordan de kan forbedre tilgjengeligheten for emneinnholdet sitt, og gjør det mulig for studenter å få innholdet lastet ned i alternative formater, som eksempelvis lydklipp eller elektronisk braille.

Dixie Matre, Gerd Johanne Hestnes og Andreas Hansen Schille er henholdsvis rådgivere og seniorkonsulent på Seksjon for læringsstøtte ved NTNU.

4.2 Hvordan motivere undervisere til universell utforming av læringsressurser?

Digitale læringsressurser skal etter Likestillings- og diskrimineringsloven utformes universelt. Hva krever dette av undervisere og støtteenheter? Det råder enighet om at universell utforming er viktig, og med enkle grep kan universell utforming av læringsressurser og emneplanlegging redusere behovet for individuell tilrettelegging og fremme læring for alle. Men hvordan kan støtteenheter motivere og støtte undervisere til å arbeide proaktivt med dette arbeidet?

Workshopen er relevant for deg som jobber med støtte, rådgivning og utrulling av universell utforming i høyere utdanning, samt andre som er interessert i temaet.

Dixie Matre, Gerd Johanne Hestnes og Andreas Hansen Schille er henholdsvis rådgivere og seniorkonsulent på Seksjon for læringsstøtte ved NTNU.

